

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ι. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ - ΘΗΡΑΙΟΥ

Τακτικού καθηγητού τῆς Φιλοσοφίας

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ
ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. OLOF GIGON

Κύριε Πρύτασι,
Κύριοι Συνάδελφοι,
Κυρίαί καὶ Κύριοι,
Ἀγαπητοὶ φοιτηταί,

Ἡ ἀναγόρευσις τοῦ Καθηγητοῦ Olof Gigon εἰς ἐπίτιμον Διδάκτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀποτελεῖ ὄχι μόνον ἐκδήλωσιν τιμῆς πρὸς διαπρεπῆ κλασσικὸν φιλόλογον, τοῦ ὁποίου αἱ λαμπραὶ ἐργασίαι ἐβοήθησαν εἰς τὴν ἐπίλυσιν πλείστων προβλημάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γραμματείας, ἀλλὰ καὶ ἀποτέλεσμα τῆς συνειδήσεως, ὅτι ὁ τιμώμενος σήμερον ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς Φιλοσοφικῆς αὐτοῦ Σχολῆς εἶναι προσωπικότης, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης τῆς κλασσικῆς φιλολογίας - κλάδου ὁ ὅποιος, φυσικῶ τῷ λόγῳ, τυγχάνει ἰδιαίτερας φροντίδος ὑπὸ τῆς Σχολῆς ἡμῶν - διεμόρφωσεν ἰδέας εὐρυτέρου πνευματικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἰδέας αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ προσφέρουν τὸ ἔναυσμα διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς σπουδῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς ἰδέας εἰς τὴν παραπαίουσαν ἐποχὴν μας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον εἶναι καὶ ἡ αἰτία τῆς ἰδικῆς μου συντόμου συμπληρωματικῆς εἰσηγήσεως, ἀντλούσης κυρίως ἀπὸ τὴν, διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ἑλληνικῆς κληρονομίας πολύτιμον, τριλογίαν τῶν ἔργων τοῦ τῶν φερομένων ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἡ ἀρχὴ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας», «Θεμελιώδη προβλήματα τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας» καὶ «Ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς». Διὰ τῶν τριῶν τούτων, εὐρύτατα πλέγματα προβλημάτων πραγματευομένων, ἔργων ὁ Gigon ἐπεχείρησε νὰ διερευνήσῃ ἀντιστοίχως τὰ τῆς γενέσεως, τὰ τοῦ περιεχομένου καὶ τὰ τῆς συναντήσεως μετὸν Χριστιανισμοῦ.

νισμόν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σκέψεως. Εἰς αὐτά, ὁ λαμπρὸς φιλόλογος καὶ ἱστορικὸς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἀνάγεται ἀβιάστως ἀπὸ τὴν εἰδικωτέραν ἐπιστημονικὴν θεώρησιν εἰς τὰ πολὺ ταύτης εὐρύτερα, καὶ εὐρύτερου ἐνδιαφέροντος, θέματα, ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴν πλέον πραγμάτευσιν τῶν ὁποίων θέλει ἐξαρτηθῆ τελικῶς καὶ ἡ ἐπιβίωσις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς τὸν κόσμον.

Τρία εἶναι τὰ γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα ἡ ἑλληνικὴ σκέψις, εὐθύς ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς, παρουσίασεν ὡς μόνιμον προσδιορισμὸν τῆς οὐσίας τῆς: ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθειαν καὶ κατὰ τοῦτο διαστέλλεται ἀπὸ τῆς μεγαλειώδους, ἔστω, ποιήσεως, ἰδιαίτερος τῆς ποιήσεως τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξεκίνησεν· ἐπιδιώκει τὴν σύλληψιν τοῦ ὅλου, τὴν δημιουργίαν συστήματος, ἐντός τοῦ ὁποίου ἅπαντα τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα συγκροτοῦν τὴν πραγματικότητα, θά εὑρουν τὴν θέσιν των καὶ τὸ νόημα τῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰ μετ'αὐτῶν συνορευόμενα καί, τελικῶς, πρὸς τὸ σύνολον· ἀνιχνεύει τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ὁ κόσμος ὡς σύστημα ἀνέκυψε καὶ ἡ ὁποία, οὐδέποτε καθ'ἑαυτὴν ἐμφανῆς, ἀποτελεῖ οὐχ ἤττον τὸ θεμέλιον, πάντοτε προβληματικὸν - ἐφ'ὅσον ἐμμέσως μόνον ἐκάστοτε πλησιάζεται - ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ σκέψις οἰκοδομεῖ τὴν πραγματικότητα. Διὰ τοῦ πρώτου γνωρίσματος - τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀληθείας - ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία χαράσσει τὰ ὄρια, τὰ ὁποῖα τὴν διακρίνουν ἀπὸ τὴν ποίησιν, χῶρον τῆς πλανερᾶς «δόξης», ὄχι τοῦ ὄντος. Εἶναι ἡ μεγάλη συμβολὴ τοῦ Gigon εἰς τὸ πρῶτον τῶν τριῶν ἀνωτέρω ἔργων του, ὅτι κατέδειξε πόσον σταδιακῶς προχωρεῖ ἡ χάραξις τῶν ὀρίων αὐτῶν κατὰ τὴν πρώτην, τὴν ἀρχαϊκὴν, περίοδον τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως, πῶς, εἰς τὴν ποίησιν ἰδίᾳ τοῦ Ἡσιόδου, τὸ λογικὸν διαφοροποιεῖται χωρὶς καὶ νὰ ἀποκόπτεται ἀπὸ τὴν ποιητικὴν μήτραν του, πῶς, εἰς τὰ παίσιμα τῆς αὐτῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ διάκρισις ποιητικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ λόγου - μέγα καὶ πάντοτε ἐπίκαιρον πρόβλημα τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, πέριξ τοῦ ὁποίου κεντροῦται εἰς τὰς ἡμέρας μας ὀλόκληρος ἡ ὥριμος σκέψις τοῦ Wittgenstein καὶ τοῦ Heidegger - γίνεται κατὰ τρόπον ὀργανικόν, συνεχῆ καὶ σχεδὸν αὐτονόητον.

Διὰ τοῦ δευτέρου γνωρίσματος αὐτῆς - τῆς δημιουργίας συστήματος τοῦ ὄντος - ἡ ἑλληνικὴ σκέψις ἀπομυθοποιεῖ τὸν κόσμον, ἀποκαλύπτει αὐτὸν ὡς ἐνιαῖον φαινόμενον με ἐσωτερικὴν συνοχήν, σύστημα δομῶν, φυσικῶν κατ'ἀρχὴν ἀλλὰ, ὄχι ὀλιγώτερον, καὶ ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν καὶ λατρευτικῶν. Ὁ κόσμος, ὅπως σήμερον τὸν γνωρίζομεν, εἶναι κατὰκτησις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ὁ κόσμος αὐτός, εἰς τὸ δεύτερον μνημονευθὲν ἔργον, τὸ τόσον εὐρέως γνωστόν, μᾶς ἀποκαλύπτεται ὄχι ὡς μία ξηρά, ἄκαμπος, διὰ τοῦ τυπικοῦ λόγου παραγομένη ἐνότης, ἀλλὰ ὡς πολυδιάστατον σύστημα φαινομένων καὶ σχέσεων, πλουσιῶν ἀπο-

χρώσεων καὶ ἐξαρτήσεων πολυπλεύρων, πηγῆ, μέχρι σήμερον, τῆς οἰκειότητος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ὅ,τι τὸν περιβάλλει.

Τέλος, διὰ τοῦ τρίτου γνωρίσματος - τῆς ἰχνεύσεως τῆς ἀρχῆς - ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἀναζητεῖ τὴν πηγὴν τοῦ φαινομενικοῦ ὄντος, ἡρεμεῖ δὲ ἐν τέλει εἰς τὴν ἐν δεδομένη ἱστορικῇ, ἀνεπαναλήπτῃ στιγμῇ εἰσβαλοῦσαν εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον χριστιανικὴν ἀποκάλυψιν. Ἀποτελεῖ, φρονῶ, τεκμήριον ὀραίου καὶ νηφαλίου πνεύματος ἡ θέσις τοῦ Gígon εἰς τὸ τρίτον βιβλίον, ὅτι τὸ Χριστιανικὸν μήνυμα μὲ τὸ κύριον αὐτοῦ γνώρισμα, τὸ παράδοξον τῆς ἱστορικῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀνατρέπει τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἔφερεν εἰς τὸ φῶς, ἀλλὰ, τοῦναντίον, τὸν προϋποθέτει καὶ τελικῶς τὸν θεμελιοῖ ἀνάγον αὐτὸν εἰς τὴν προσωπικὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἀντίθετος ἄποψις λέγει ὁ Gígon, θὰ ἐσήμαινε ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν θὰ διέφερε τῶν διαφόρων μυθικῶν θρησκειῶν, αἱ ὁποῖαι προηγήθησαν τῆς ἑλληνικῆς ὀρθολογικῆς ἐπαναστάσεως. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἡ ὁδὸς τῆς συνδέσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα φαίνεται πράγματι ἀναγκαία καί, εἰς ἓνα κόσμον ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐθεμελίωσε τὴν ζωὴν του εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον δὲν δύναται πλέον, χωρὶς νὰ περιπέσῃ εἰς ἓνα σκοταδισμόν ἀνάξιον τοῦ ἀνθρώπου, νὰ παλινδρομήσῃ, ἢ μόνῃ ἐναπομένουσα βατὴ καὶ γόνιμος διὰ τὸ μέλλον. Τοῦτο, κατὰ τὴν γνώμην μου, παρέχει καὶ τὸ μέτρον τῆς σημασίας τοῦ ἔργου τοῦ Olof Gígon, φιλολόγου καὶ ἱστορικοῦ τῆς φιλοσοφίας σπουδαίου, ἀλλὰ - πρᾶγμα ἀπείρως σημαντικώτερον - μιᾶς ἀπὸ τὰς προσωπικότητας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι, εἰς τὸ μεταίχμιον τῶν σημερινῶν καιρῶν, χαράσσουν τὸν δρόμον διὰ τὴν γόνιμον ἐπανεξέτασιν τοῦ μέλλοντος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ μέγα αὐτοῦ παρελθόν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον, ἅπαξ διὰ παντός, ἐσφράγισε καὶ διέπει ἀκόμη τὴν μοῖραν του.-